

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ

UNIVERSITY
OF CRETE

Μάθημα: Αξιολόγηση εκπαιδευτικών θεσμών και
προγραμμάτων
Διδάσκων: Πέκης Αναστάσιος

Αξιολόγηση μουσικοπαιδαγωγικών προγραμμάτων: μια μελέτη περίπτωσης

- Βαρβάρα Βασιλείου
- ΑΜ: 485

Το σύγχρονο μουσείο

Η στοχοθεσία του σύγχρονου μουσείου επικεντρώνεται στη δυνατότητα αλληλεπίδρασης και στην ανάπτυξη επικοινωνιακών σχέσεων ανάμεσα στο μουσείο και στο κοινό του.

Τα μουσεία σήμερα προσπαθούν να αποδείξουν την κοινωνική τους σημασία και τη χρησιμότητα τους. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αφογκράζονται τις ιδιαίτερες ανάγκες και διοργανώνουν ευχάριστες και αξιόλογες εμπειρίες για το κοινό (Hooper-Greenhill, 1994).

Οι σχέσεις του μουσείου και του σχολείου επαναπροσδιορίζονται και διαμορφώνονται πάνω σε μια βάση αμοιβαίας επίδρασης, με τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται να προϋποθέτουν την ενεργητική εμπλοκή του μαθητικού πληθυσμού (Νικονάνου, Μπούνια, Φιλιππουπολίτη, Χουρμουζιάδη, & Γιαννούτσου, 2015).

Τα μουσεία άλλαξαν χαρακτήρα και επικεντρώθηκαν στους ανθρώπους και όχι στα αντικείμενα. Δόθηκε βαρύτητα στη βιωματική εμπειρία του επισκέπτη στο μουσείο και στον τρόπο που γίνεται αποδέκτης της κουλτούρας και του πολιτισμού του μουσειακού χώρου (Οικονόμου, 2003).

Τροποποιείται η σχέση ανάμεσα στο κοινό και στο μουσείο δίνοντας στο δεύτερο έναν ευρύτερο κοινωνικό ρόλο, ακολουθώντας διευρυμένες επικοινωνιακές πρακτικές (Τζιαφέρη, 2005).

Οι θεωρίες μάθησης στο μουσείο.

- Θεωρία της ανακάλυψης: Το ανθρωποκεντρικό μαθητοκεντρικό μουσείο στηρίζει τα διαδραστικά προγράμματα του στη θεωρία της ανακάλυψης. Ο επισκέπτης είναι ένας επιστήμονας που ακολουθεί τα βήματα της επιστημονικής έρευνας και συμμετέχει διανοητικά σε όλη τη διάρκεια της επίσκεψης. Η γνώση δεν είναι κοινή για όλους αλλά συνδιαμορφώνεται από τον επισκέπτη και το μουσείο. Το μουσείο λαμβάνει το ρόλο της έμμεσης καθοδήγησης του ατόμου (Black στο Νικονάνου et al, 2015). Η συγκεκριμένη θεωρία χαρακτηρίζεται ρεαλιστική.
- Θεωρία του κονστρουκτιβισμού: Η νέα γνώση οικοδομείται μέσα από την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και στηρίζεται στην πρότερη γνώση.
- Θεωρία του μοντέλου διαδραστικής εμπειρίας: Η γνώση που προκύπτει σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο επηρεάζεται από τρεις παραμέτρους. Από τις προϋπάρχουσες γνώσεις, τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα του επισκέπτη, από το έμπυχο υλικό του μουσείου και τον περιβάλλοντα χώρο κάνοντας κάθε επισκέπτη μοναδικό.

Οι θεωρίες μάθησης στο μουσείο.

Θεωρία της ροής: Η μάθηση βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τις καταστάσεις εκείνες στις οποίες το άτομο προκαλείται για να κάνει κάτι πέραν της συνηθισμένης εμπειρίας του ή των ικανοτήτων του.

Το άτομο επενδύει την ψυχική του ενέργεια σε μια δραστηριότητα και παραμένει προσηλωμένο σε αυτήν, αν αυτή τελικώς του δίνει μια ποιοτική εμπειρία. Ωθούμενο είτε από εξωτερικά κίνητρα (π.χ. ανταμοιβές, βραβεία) είτε από εσωτερικά (π.χ. περιέργεια), όταν το άτομο εμπλακεί σε μια δημιουργική δραστηριότητα (π.χ. άθλημα, μουσική, συζήτηση) η οποία έχει καθαρούς στόχους και κανόνες, θα αναπτύξει ένα αυθεντικό ενδιαφέρον για αυτήν και κατά συνέπεια θα βιώσει αυτομάτως μια κατάσταση, μεταφορικά, παρόμοια με τη ροή ενός δυνατού ρεύματος· θα βρεθεί σε μία «κατάσταση ροής» (Νικονάνου, 2015).

Η σημασία της αξιολόγησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο

- Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που σχεδιάζονται στα μουσεία αποβλέπουν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα.
- Τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων θεωρούνται επιτυχημένα όταν ανταποκρίνονται στις αρχικές επιδιώξεις του προγράμματος.
- Οι στόχοι υλοποιούνται όταν οι συμμετέχοντες δείχνουν ενδιαφέρον, επιτυγχάνουν την ενεργό συμμετοχή και τροποποιούν τη συμπεριφορά τους.

Οι απόψεις όσων συμμετέχουν και παρακολουθούν τις εκπαιδευτικές δράσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την εκτίμηση των στόχων.

Η μαθητική ομάδα που παρακολουθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του μουσείου είναι ένας ισχυρός παράγοντας εκτίμησης των αποτελεσμάτων.

Οι εκπαιδευτικοί που συνοδεύουν τους μαθητές κατά την επίσκεψη στο μουσείο μπορούν να κρίνουν τη συνάφεια των εκπαιδευτικών στόχων του προγράμματος με τα γνωστικά αντικείμενα των μαθημάτων τους, τη σχέση με το αναλυτικό πρόγραμμα και το συσχετισμό των νέων πληροφοριών με τις προϋπάρχουσες γνώσεις.

Η αξιολόγηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος στο μουσείο αποτελεί τη συγκέντρωση πληροφοριών για την αξία του προγράμματος.

Η συγκέντρωση των στοιχείων πραγματοποιείται με ποσοτική και ποιοτική μέθοδο.

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων έχει ως στόχο τον εντοπισμό των καλών πρακτικών και των αδύνατων σημείων ώστε να προτείνει βελτιώσεις.

Οι αξιολογήσεις θα πρέπει να γίνονται σε όλη τη διάρκεια του σχεδιασμού ώστε να ανατροφοδοτούνται οι υπεύθυνοι και να λάβουν αποφάσεις σχετικά με τον επανασχεδιασμό.

Αξιολόγηση μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων.

Προκαταρτική: Το κοινό εκφράζει τις απόψεις του πριν την διεξαγωγή του προγράμματος. Μπορούν να εντοπιστούν αδύναμα σημεία πριν τη διεξαγωγή του.

Διαρθρωτική: ελέγχεται η αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων. Το κοινό παρακολουθεί ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα και εκφράζει τη στάση του. Παράλληλα οι υπεύθυνοι μπορούν να κάνουν αλλαγές.

Ολική διορθωτική: Στόχος της αξιολόγησης είναι η δυνατότητα αλλαγής του υλικού ανάλογα με τις εκτιμήσεις του κοινού. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για άλλα προγράμματα.

Μελέτη περίπτωσης

Η έρευνα αυτή αποτελεί μια μελέτη περίπτωσης ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που πραγματοποιείται στο Μουσείο Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΜΙΠΑ). Πρωταρχικός σκοπός η εις βάθος διερεύνηση της μοναδικής περίπτωσης.

Τίτλος του προγράμματος: «Άψυχα αντικείμενα έχετε λοιπόν ψυχή»

Σκοπός

Να διερευνηθεί κατά πόσο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που διοργανώνει το μουσείο μπορεί να κινητοποιήσει και να εμπυχώσει τα νήπια λειτουργώντας ως πηγή γνώσης και διερεύνησης ενισχύοντας την επιστημονική σκέψη.

Εργαλείο αξιολόγησης:

Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα (ΓΜΑ) που εξετάζει την κατανόηση, τις δεξιότητες, τις αξίες, την έμπνευση και την τροποποίηση της συμπεριφοράς των μαθητών κατά τη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού προγράμματος (Hooper- Greenhil, 2007)

Ερευνητικά ερωτήματα

- Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που διοργάνωσε το ΜΙΠΑ: «Άψυχα αντικείμενα έχετε λοιπόν ψυχή» με τη χρήση εκπαιδευτικών εργαλείων, όπως το κουκλοθέατρο, το θεατρικό παιχνίδι, το θέατρο σκιών, θα μπορέσει να εμψυχώσει και να ενθουσιάσει τα παιδιά οδηγώντας τα, μέσα από τη βίωση, στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και του προβληματισμού σχετικά με τη σωστή χρήση και διαφύλαξη πολύτιμων αντικειμένων της συλλογής, που άντεξαν στο χρόνο;
- Το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα ενθαρρύνει τη συμμετοχικότητα και την ανάπτυξη επικοινωνιακών σχέσεων μεταξύ της μαθητικής ομάδας και του μουσειακού χώρου;
- Τα παιδιά αφομιώνουν τις γνώσεις του μουσείου;

Δείγμα

Η ομάδα στόχου είναι 120 παιδιά από έξι νηπιαγωγεία με ηλικία 4-5 χρονών.

Έξι εκπαιδευτικοί γενικής εκπαίδευσης.

Τρεις εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής.

Οι υπάλληλοι του μουσείου.

Εργαλείο αξιολόγησης: Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα

Αποτελεί μια μέθοδο αξιολόγησης της αποτελεσματικής απόκτησης γνώσεων στους χώρους του μουσείου.

Ασχολείται με τη μέτρηση των αποτελεσμάτων μάθησης.

Τα μαθησιακά αποτελέσματα απορρέουν από την αξιολόγηση των αναγκών.

- Καταγραφή μιας σειράς δεξιοτήτων που στηρίζονται στην προηγούμενη γνώση για να γίνουν αντιληπτές και να ερμηνευτούν οι νέες εμπειρίες.

Εργαλείο αξιολόγησης: Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα

- Γνώση- Κατανόηση : περιλαμβάνει αποτελέσματα που σχετίζονται με τη γνώση και την κατανόηση, με τη μάθηση γεγονότων ή πληροφοριών και με την ανάπτυξη βαθύτερης κατανόησης μέσω διαθεματικών πεδίων(Hooper-Greenhill, 2007).
- Δεξιότητες: αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους ολοκληρώνεται μια διαδικασία, καθώς τα αποτελέσματα προέρχονται από την εμπειρία της δημιουργίας. Οι δεξιότητες θα μπορούσαν να διαχωριστούν σε γνωστικές, κοινωνικές, συναισθηματικές και σωματικές. Οι επικοινωνιακές δεξιότητες περιλαμβάνουν την ικανότητα της πρόσληψης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, ενώ οι κοινωνικές, οι οποίες συχνά αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, εμπεριέχουν την ομαδικότητα, τη συνεργατικότητα και την ικανότητα να δημιουργεί κάποιος κοινωνικές σχέσεις (Hooper-Greenhill, 2007).

Εργαλείο αξιολόγησης: Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα

- Στάσεις ή νοοτροπίες και οι αξίες: Αποτελούν μια σημαντική κατηγορία που αναπτύσσεται ως αναπόσπαστο τμήμα τόσο του τυπικού, όσο και του άτυπου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Σε κάθε περίπτωση, η κατηγορία αυτή είναι δύσκολα μετρήσιμη, καθώς τα αποτελέσματα δεν είναι βραχυπρόθεσμα, αλλά αντίθετα η επίδραση των εκπαιδευτικών δράσεων λειτουργεί συχνά χωρίς τη συνειδητή επίγνωση του μαθητή (Hooper- Greenhill, 2007).
- Ευχαρίστηση, έμπνευση, δημιουργικότητα: είναι ιδιαίτερα ουσιώδης στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Τα αποτελέσματα εκτιμούν τους καινοτόμους τρόπους σκέψης ή ολοκλήρωσης μιας δραστηριότητας, την εξερεύνηση νέων μεθόδων και τον πειραματισμό (Hooper-Greenhill, 2007).

Μέθοδοι συλλογής εμπειρικών δεδομένων.

Η έρευνα είναι μεικτής μεθοδολογίας.

- Ποσοτικά δεδομένα: ερωτηματολόγιο προς τους εκπαιδευτικούς καταγραφής των απόψεων τους κατά τα τρία επιμέρους στάδια με βάση τη χρονική στιγμή.

Ερωτηματολόγιο προς τους μαθητές με καταγραφή φωνής διότι δεν έχουν κατακτήσει τη γραφή για να το συμπληρώσουν ανεξάρτητα.

- Ποιοτικά δεδομένα: Συνέντευξη προς τους εργαζόμενους του μουσείου ώστε να καταγράψουν τις απόψεις και την εμπειρία τους.
- Παρατήρηση και καταγραφή των αντιδράσεων των παιδιών κατά τη διάρκεια του προγράμματος (Πέκης, 2021).

Περιγραφή προγράμματος

Παράλληλα με την εξοικείωση των παιδιών με το μουσειακό περιβάλλον, βασικός στόχος του προγράμματος είναι η δημιουργία μιας βιωματικής εμπειρίας, γύρω από την προληπτική συντήρηση και τον σωστό χειρισμό των αντικειμένων.

- Χρήση παιδαγωγικών μέσων
- Κινησιολογικά παιχνίδια παντομίμας
- Κουκλοθέατρο
- Θεάτρο σκιών
- Εμπλοκή των παιδιών σε μικρές μουσικές αφηγήσεις που έχουν νόημα για τα παιδιά.

Το ΜΙΠΑ εισάγει: τη διαλεκτική προσέγγιση στην ερμηνεία της μουσειακής αφήγησης, τη διαφοροποίηση του διδακτικού συμβατικού μοντέλου (μουσείο-απόλυτη αυθεντία), με στόχο τη δημιουργία μιας πιο ισότιμης σχέσης μεταξύ του μουσείου και των «μη ειδικών», μικρών σε ηλικία επισκεπτών, στην ενθάρρυνση της κριτικής σκέψης και της ελεύθερης έκφρασης, την επιλεκτική χρήση παιδαγωγικών εργαλείων ερμηνείας, έκφρασης και συναισθηματικής εμπλοκής των συμμετεχόντων (όπως, για παράδειγμα, η αναπαράσταση και ο αυτοσχεδιασμός μέσω του κουκλοθεάτρου και του θεάτρου στην εκπαίδευση

τις συμμετοχικές, ομαδοσυνεργατικές παιδαγωγικές διαδικασίες

«Το ΜΙΠΑ επιχειρεί να μεταθέτει τη μεγάλη αφήγησή του σε μια πιο «ανθρώπινη κλίμακα». Το ίδιο ισχύει και με άλλες συμμετοχικές πρακτικές που κατά καιρούς αναπτύσσει. Έχουν σα στόχο να προσελκύσουν τους επισκέπτες και να τους προσφέρουν εκτός από γνώση και ένα «δημιουργικό κενό», για να απολαύσουν τη βόλτα τους στο μουσείο με πνεύμα ανοιχτό και ταυτόχρονα κριτικό».

Βιβλιογραφία

- Βέμη, Μ., Νάκου, Ε. (επιμ.) (2010). Μουσεία και εκπαίδευση. Αθήνα: Νήσος.
- Νάκου, Ε. (2000). Τα παιδιά και η ιστορία. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Hooper-Greenhill, E. (1994). Museums and their visitors. London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (2007). Interpretive communities, strategies and repertoires. In S. Watson, (Eds.), Museums and their Communities (pp. 76-94). London: Routledge.
- Νικονάνου, Ν., Μπούνια, Α., Φιλίππουπολίτη, Α., Χουρμουζιάδη, Α., & Γιαννούτσου, Ν. (2015). Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Τζιαφέρη, Σ. (2005). Το σύγχρονο μουσείο στην ελληνική εκπαίδευση μέσα από το παράδειγμα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Νικονάνου, Κ. (2010). Μουσειοπαιδαγωγική: από τη θεωρία στην πράξη. Αθήνα: Πατάκης.
- Οικονόμου, Μ. (2003). Μουσεία: αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; Αθήνα: Κριτική.
- Ντίνου, Μ. Μ. (2019). Αξιολόγηση της μουσειακής μάθησης: η εφαρμογή του εργαλείου των γενικών μαθησιακών αποτελεσμάτων στο μουσείο παιδείας του πανεπιστημίου Αθηνών (Doctoral dissertation, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
- Πέκης, Α. (2021). Σημειώσεις μαθήματος.

- Καλεσοπούλου, Δ.(2014). Παιδί και μουσείο. Μια σχέση με πολλές διαστάσεις. Αρχαιολογία και Τέχνες. <https://www.archaiologia.gr/blog/2014/12/22>.
- Νικονάνου, Ν. (2004). Η οργάνωση της επικοινωνιακής πολιτικής ενός μουσείου και ο ρόλος της μουσειοπαιδαγωγικής. Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Μουσειολογίας, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας/ Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.
- Καλοφορίδης, Β. (2015). Ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου στο σύγχρονο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. e-Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας.
- ICOM International Council of Museums.(2007). Museum Definition. [ιστοσελίδα]. Museum Definition - ICOM
- Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική μάθηση – Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων 6 . 145-159
- Sandell R. (2007) “Museums and the Combating of Social Inequality: Roles Responsibility, Resistance” , στο Museums and their Communities, ed. Sheila Watson, London: Routledge, pp. 95-113. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Μπούνια, Α. (2015). Έρευνα επισκεπτών και αξιολόγηση: Η «φωνή» του κοινού. Στο Κ. Νικονάνου (Επιμ.), Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα (σελ. 151- 169).
- Μπούνια, Α. (2015). Προσεγγίζοντας διαφορετικές κοινότητες: Δράσεις κοινωνικής ένταξης, διαπολιτισμικής αγωγής και διεύρυνσης της προσβασιμότητας για εμποδιζόμενα άτομα. Στο Κ. Νικονάνου (Επιμ.), Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα (σελ. 129-149).
- Black, G. (2009). Το ελκυστικό μουσείο. Μουσεία και επισκέπτες, μτφ. Κωτίδου, Σ., Εκδόσεις Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς: Αθήνα
- Gardner, H. (2004) The Unschooled Mind: How Children Think and How Schools Should Teach? New York: Basic Books. Blac

© maria-theofanopoulou

Ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας!